

till engelska i den nya boken. Argumenten skiljer sig bara marginellt från bokens.

I ett appendix återfinns korta sammanfattningar av de viktigaste verk som analyseras, eftersom de sällan är översatta till engelska.

Per-Olof Mattsson

Camilla Wallin Lämsä, *Yearning Hours. Desire, Darcymania, and Readerly Attachments in the Digital Jane Austen Fandom*, Linköping: Linköpings universitet, 2025, 376 s. (diss. Linköping).

<https://doi.org/10.54797/tfl.v55i4.64904>

Första gången jag läste *Pride and Prejudice* var under lärarutbildningen i mitten av oo-talet. Detta var vid tillfället en obligatorisk uppgift som jag tidigare lyckats undvika då jag – ironiskt nog – fördomsfullt betraktat Jane Austens samhällskritiska roman (såväl som filmatiseringar och tv-serier baserat på samma material) som romantisk ”chick lit” – ungdomens synder kastar långa skuggor! Icke heller lärarutbildningens pedagogiskt vakande öga lyckades förändra detta synsätt – jag var helt enkelt inte ett ”fan”. Istället ägnade jag mig åt allsköns annan populärkultur, och jag har också spenderat många timmar diskuterandes denna populärkultur på olika internetforum och sociala media. Detta inkluderade bland annat Tumblr, sociala medias så kallade ”konstiga kusin” – ett ”alternativt” forum där icke-normativa, utmanande (”queerande”) uttryck ges utrymme. Dock, antagligen på grund av rådande algoritmers mystiska styrning, kunde inte heller dessa internetforum öppna mina ögon för Austens oeuvre – inte ens det moderna tillägget i form av *Pride and Prejudice and Zombies* (Grahame-Smith, 2009) kunde nämnvärt intressera mig för Austens original.

Det är dessa båda världar (Tumblr och Austen, sans zombies) som kombineras i Camilla Wallin Lämsäs doktorsavhandling, *Yearning Hours. Desire, Darcymania, and Readerly Attachments in the Digital Jane Austen Fandom*. Framför allt är det här den svårmodige karak-

tären Mr Darcy som är i fokus. Det är dock egentligen inte fiktionen i sig som fokuseras – även om den förstås är av vikt – utan det är just fan-världen, eller ”the fandom”, som undersöks. Mer specifikt analyseras hur fansen på Tumblr tillsammans läser, tolkar, använder, och omskapar Darcy i sin egen avbild, och vad han representerar för dem. Syftet med studien är alltså att analysera hur karaktären Darcy *används* av fansen på Tumblr och hur de brukar forumets multimodala textuttryck. Som exempel på dessa uttryck använder sig Wallin Lämsä av GIF:ar, memes, hashtags, och så kallade headcanons (fan-skapade, icke-kanoniserade, tolkningar av karaktärer eller narrativ). I avhandlingsstudien återfinns idéer, emotioner och normer som speglas och reproduceras i fansens olika läsningar av Darcy. Där mycket tidigare forskning av digitala Austen-fanforum inriktat sig på fanfiction (se, till exempel, Francus, ”Always Wanting More: Desire and Austen Fan Fiction”, 2022), fokuserar Wallin Lämsä istället på andra former av skapande hos fansen, vilket skapar ett eget, tydligt bidrag till forskningen. Få tidigare studier har undersökt dessa former av fan-produktioner, och när det gjorts har det skett i mindre skala eller fokuserat på mindre, enskilda fenomen eller bilder (se, till exempel, Kitsi-Mitakou m.fl., ”‘OMG JANE AUSTEN’: Austen and Memes in the Post-#MeToo Era”, 2020).

Tumblr är ett utmärkt val för den här typen av fan-studie, då det är en självutnämnd ”alternativ” social medieplattform, som länge använts av fans som självidentifierar som på olika sätt icke-normativa. Detta skapar förstås en viss typ av publik – något som Wallin Lämsä medvetet använder i avhandlingen för att prata om queera läsningar av Austen (och Darcy). Metodologiskt och forskningsetiskt är detta också strategiskt då Tumblr, av de egna användarna, ses som en trygg plats att uttrycka sig på, vilket skapar en öppenhet i de sätt på vilket fiktionen diskuteras. Detta ökar också validiteten i de tolkningar som möjliggörs i studien. Detta trygga forum skiljer sig från, till exempel, en klassrumsdiskussion med en kamera i rummet, där en oro för dömande ögon kan skapa förlägenhet och tysta deltagare. Wallin Lämsä gör dock gällande att hennes arbete med plattformen Tumblr begränsas av en brist på insyn i det tekniska systemet och dess algoritmer, och att insamlingen av material – även om det görs över en längre period (två års observationer) – påverkas av vad forskaren

själv interagerar med. Samtidigt är hon som forskare situerad genom sitt deltagande på plattformen, även om Wallin Lämsä uttryckligen tar en "lurker position" och inte aktivt bidrar, till exempel med egna blogginlägg eller liknande. Detta klargörs i avhandlingens metoddel, och med utgångspunkt i en feministisk metodologi redogörs transparent för dessa begränsningar. En möjlig brist i denna typ av metod är förstås att anonymiteten gör att det blir omöjligt att avgöra vilken demografi som deltagarna representerar. Samtidigt utgör den totala anonymiteten förstås en forskningsetisk styrka, och deltagarnas självidentifierande görs istället rådande – om deltagare X självidentifierar som kvinna i 40-årsåldern finns det ingen som kan ifrågasätta detta, och ingen deltagare döms på förhand baserat på klass, kön eller etnicitet. Här blir fokuset på just *gruppen av fans som en gemenskap*, snarare än på enskilda individer.

Det huvudsakliga materialet som undersöks består alltså av Tumblr-användares memes, GIF:ar, headcanons och hashtags, och Wallin Lämsä intresserar sig för hur dessa modaliteter skapas och används av fansen för kommunikation på Tumblr. Här är framför allt hashtags (#) speciellt intressant som föga studerad nätverkskommunikation som knyter olika användares intressen till varandra. Hashtags kan användas för att hitta specifika intressen eller samtalsämnen och för att kommunicera ironiskt, underfundigt, eller humoristiskt, bland annat genom så kallade paratextuella kommentarer. Enskilda inlägg kan även biläggas med så kallade "reblog tags", alltså där en användare återpublicerar ett tidigare inlägg och lägger till egna hashtags som kommentarer. Detta knyter inlägg till tidigare diskussioner eller trådar, vilket kan förändra, eller addera till, betydelsen av ett inlägg – något som möjliggör utökade nätverk där en användare kan bruka skriven text medan en annan nyttjar bild. Att undersöka dessa fanpraktiker menar Wallin Lämsä därför är "entirely integral to the way contemporary fan communities make use of and engage with characters like Mr Darcy" (s. 76). Som exempel analyseras i kapitel 6 ett enskilt inlägg som delats omkring 4000 gånger, gällande en scen från filmen från 2005, med tags som lägger till, förändrar, ironiserar, höjer upp, och på andra sätt fördjupar läsningen av originalscenen, såväl som själva blogginlägget. Detta visar, menar Wallin Lämsä, hur engagerande en scen (och ett inlägg) kan vara för publiken på Tumblr,

och hur scenen får nytt liv genom den headcanon som skapas, där publiken spekulerar kring hur något gått till som inte tydligt visas i fiktionen. Materialet för avhandlingen omfattar totalt uppskattningsvis 1 000 blogginlägg skrivna på Tumblr under 2022–2024. Detta inkluderar både originalinlägg, så kallade re-posts, och många inlägg återanvänder också bildmaterial, eller templatser, från andra inlägg, till exempel "the hand flex", en ofantligt populär bild från filmen *Pride & Prejudice* (2005). I de empiriska kapitlen har 213 inlägg valts ut för närmare analys då dessa inlägg "represent either usual or unusual readings" (s. 43).

Avhandlingens huvudsakliga fokus är "trånandet" (eng: the yearning, min översättning), "a style of restrained and withheld desire" (s. 22). Wallin Lämsä finner olika sätt på vilka deltagarna på Tumblr visar hur läsreceptionen av detta trånande kommuniceras, och teoretiskt lutar sig avhandlingen på en kombination av litteraturvetenskapliga idéer och begrepp. Bland andra Rita Felskis *attachment* och *attunement*, sociologiska och filosofiska koncept som Foucauldiansk *diskurs*, *fantext* och *fandom*, samt feministisk teori och begrepp används, såsom *genus*, *queer* och *affekt* via Judith Butler, R. W. Connell, Sarah Ahmed, med flera. Trånandet blir ett sätt att göra gemenskap i läsningen, där olika läsares emotionella reception, självförverkligande och självskapande, snarare än en litterär kompetens är det som blir viktigt (Nissen, "Litterär kompetens och receptionsteoretiska perspektiv på skolelevers litteraturläsning", 2025). Snarare än att ses som en normativt okänslig, heteromaskulin karaktär stöps Darcy om i läsarnas reception som ett surrogat för läsarnas obekvämlighet, och han görs till en trånande (kap. 3), en misslyckad man (kap. 6), en tomboy (kap. 8), en lesbisk (kap. 9), och mer därtill.

Genom inte mindre än nio empiriska kapitel redogör Wallin Lämsä för hur trånande, queerande, bloggande fans, genom sina läsningar och omskapanden av Darcy från en blandning av media – dock främst filmer och tv-serier – ser sig själva i karaktären, och gläds eller ironiserar över detta. Nio kapitel kan låta mycket för en monografi, men dels är de enskilda kapitlen tacksamt korta och väl strukturerade, dels har varje kapitel ett tydligt fokus på en enskild aspekt av fansens tolkningar, om så gällande en enskild scen eller ett uttryck från filmer och serier. Wallin Lämsä låter även bildmaterial,

memes, och liknande, återkomma för nya typer av analyser och för att visa nya poänger från bloggdiskussionerna. Detta meta-diskursiva drag, som återspeglar den praktik som görs av användarna själva på Tumblr, är mycket uppfriskande, då det använder läsarens intjänade kunskap från tidigare kapitel för att sätta detta i nytt ljus. Detta gör också att jag som läsare inte uppfattar detta som tjatigt, utan snarare som att jag belönas för min tidigare läsning. Samtidigt nyttjar detta också avhandlingens monografiform på ett mycket förtjänstfullt sätt, då progressionen i läsningen blir tydlig genom avhandlingen som helhet. I mitt eget forskningsfält, läsning i utbildningskontexter, tror jag att vi skulle kunna lära mycket av dessa analyser av fan communities och skapande av fantext. Här skulle, till exempel, arbetet med elevers och studenter motivation till läsning kunna tjäna på ett större fokus på det emotionella mottagandet och vad läsarna själva gör i återskapandet av texten. Det vore fruktbart att kunna visa elever och studenter hur en klassisk text kan omstöpas och skapas i läsares ögon och hur läsning kan bli något mer än enbart en obligatorisk konsumtionsuppgift. Uppfriskande nog är denna avhandling också något så ovanligt som *rolig* läsning: språket är underfundigt, författaren leker med de konventioner som undersöks, det finns en ständig känsla av kontroll över struktur och information, och det levereras på ett stilsäkert sätt. Detta gör det enklare att sätta avhandlingen i händerna på någon som kanske inte är bekant med de annars komplexa litteraturvetenskapliga och genusvetenskapliga begreppen och teorierna. Med Darcy och *Pride and Prejudice* som exempel och utgångspunkt blir det då också lättare för en läsare att begripliggöra teorin.

Trots fokuset på Tumblr-användarnas diskussioner inspirerar avhandlingen även till att ta sig an de fiktiva texter som utgör fansens diskussionsmaterial. I läsningen av avhandlingen letade jag därför förstås rätt på filmatiseringen av *Pride and Prejudice* från 2005 på en onämnd streamingtjänst, och jag upplevde vad jag bara kan föreställa mig är samma sak som fansen på Tumblr upplever när de återser versioner av berättelsen: det fan-mottagande av berättelsen som jag tagit del av via Wallin Lämsäs noggranna analyser letar sig in i min egen upplevelse av Matthew Macfadyens Darcy, och även jag ser det trånande som karaktären genomlider i filmen. Där är ”the hand flex”, den obekväma balsal-scenen, de nakna händerna som i all hast

snuddar vid varandra, och jag kommer på mig själv med att le vid igenkännelsen. Det här är också det jag upplever som den absoluta styrka som studiet av fan-mottagande ger, och det som Wallin Lämsås avhandling också bidrar med: att visa vikten av att läsa texter *tillsammans*, och den styrka som gemenskaper som Tumblr också möjliggör, att ge läsarna ofjätrade möjligheter att genom inte bara skriven text, utan multimodala kombinationer av bilder, skriven text, rörelse och ljud uttrycka såväl genuina som ironiska läsningar av karaktärer och situationer – att visa den glädje, irritation, lycka och trånande som självigenkänning skapar i läsningen av en fiktiv berättelse.

Lars Wallner

***I skyggen av sykdom. Skandinaviske pårørendefortellinger i vår tid*, red. Linda Nesby, Ingri Løkholm Ramberg & Nora Simonhjell, Oslo: Scandinavian Academic Press, 2024, 448 s.**

<https://doi.org/10.54797/tfl.v55i4.64906>

I skyggen av sykdom. Skandinaviske pårørendefortællinger i vår tid, redigeret af Linda Nesby, Ingri Løkholm Ramberg og Nora Simonhjell, er den første antologi, der undersøger pårørendefortællinger i skandinavisk samtidslitteratur og medier. Antologien har som ambition at bidrage til et styrket humanistisk perspektiv inden for pårørendeforskningen. Gennem analyser af litteratur, film og tv-serier, som skildrer oplevelsen af at leve sammen med og tage ansvar for syge partnere, familiemedlemmer og venner, rettes søgelyset mod den pårørendes narrativer. Antologien samler litteratur- og kulturvidenskabelige forskere fra Norge, Sverige og Danmark, men hvad kriterierne for inklusion har været, og om nogen er ekskluderet, virker lidt ugennemskueligt.

Tidligere har Hilde Bondevik og Knut Stene-Johansen (2011) skrevet en fremragende bog om 13 udvalgte diagnoser i et litterært og historisk perspektiv, der stadig står som et højdepunkt inden for den nordiske forskning funderet i fransk tekstteori. Jeg har selv redigeret